

u tadašnjoj međunarodnoj razmeni. Slavko Gavrilović, *Srbi u revoluciji 1848—1849* (231—294), dao je zaokruženu sintezu svojih ranijih izučavanja ove tematike, obogaćenu novim zapažanjima. U radu: *KPJ, SKOJ i masovne organizacije Srema u završnoj etapi NOR-a* (295—346). Jelena Popov osvrće se na rukovoděću ulogu pomenutih organizacija u Sremu 1944. i 1945. Vasilije Krestić, *Koncepcije Josipa Jurja Štrosmajera o Istočnom pitanju* (347—428), objavio je prepisku đakovačkog biskupa sa austrijskim ministrom Rehbergom 1860. i 1861. koja sadrži njegov politički stav u rešavanju Istočnog pitanja. U svom viđenju ujedinjenja Južnih Slovena, Štrosmajer je posebno mesto odredio Hrvatskoj. Po njemu, sve južnoslavenske oblasti, oslobođene od Turaka, trebalo bi da se ujedine sa Hrvatskom, iz koje bi se najpre uklonio uticaj Ugarske i Italije.

Đorđe Gavanski

VJESNIK HA U RIJECI I PAZINU XXI I XXII, 1977. I 1978.

Kronološkim je redom prikazana najprije građa, zatim članci, treću grupu čine inventari, registri i popisi građe, a četvrtu grupu vijesti i saopćenja.

I. D. Klen, Pazinska isprava od 22. novembra 1409. godine (XXI, 263—278), u predgovoru ponovnom, ispravljenom objelodanjivanju isprave i njezina prijevoda upozorava na važnost događaja koji su joj prethodili, a to je buna Pazinjana — datira je između 1407. i 1409. — kojoj po žestini nema ravne sve do XVI stoljeća. Isprava je snabdjevena sa sedam pečata pa Klen s pravom upozorava da i to ukazuje na ne malu važnost koju su joj pridavali i u trenutku izdavanja.

L. Margetić, Ugovori Petra Zrinjskog s Grobničanima i Bakranima od 1642. godine i njihova dopuna iz 1686. godine (XXII, 119—161), objavljuje u instruktivnoj i sažetoj uvodnoj studiji ne samo ugovor od 12. srpnja 1642. (prijepis iz XVIII st.) već i njegov prijevod na hrvatski jezik, što je uradio i s dopunom ugovora od 9. ožujka 1686. (prijepis iz 1768), koji se nalaze u Arhivu JAZU u Lopašicevoj zbirci. Upozorava na niz pitanja koja ta vrela pokreću, od kojih je na većinu pokušao dati uvjerljive odgovore, a neka je ostavio otvorenima s obzirom na »sadašnju fazu proučavanja« (130). Smatram da je u osmom odjeljku svoje studije pogriješio dajući napomene o latinitetu ovih vrela, jer je mnoge riječi, ne sve uzalud tražio u Rječniku srednjovjekovnog latiniteta Jugoslavije. Dvije su mogućnosti: ili latinitet XVII—XVIII st. nije identičan onom do kraja XV st., pa ih je u RSLJ uzalud tražiti, ili je za odsustvo tih riječi bilo presudno načelo primijenjeno pri njegovoj izradbi da se za ekscerpiranje ne uzimaju neobjelodanjena vrela.

M. Bertoša, Dva katastika zapadnoistarskih šuma iz godine 1698. (XXI, 243—262), nakon isticanja važnosti koju su za Veneciju imale na prvom mjestu hrastove šume, dokumentirajući to i znatnim interesom ne samo hrvatskih već i talijanskih povjesničara, upozorava na neke momente u sustavnoj brizi vlasti za očuvanje šumskih bogatstava, njihov nevelik uspjeh, te pozadinu ove brige Venecije u interesu njezina brodarstva — trgovačkog i, napose, vojnog. Oba katastika su prilog izvještajima koparskog načelnika i kapetana M. M. Salamona od 6. i 27. IX 1698, a odnose se na područje Buja, Poreča i Rovinja. Izvještaji se nalaze u Archivio di Stato di Venezia.

L. Margetić, Hreljinski urbar iz 1700. godine (XXI, 197—242), u »uvodnim napomenama« koje prethode popisu toponima i prezimena iz urbara (uz koji daje svoj prijevod na hrvatski jezik), nedvojbeno je dokazao da je urbar iz g. 1700.

te utvrdio velike sličnosti, pa sugerira zajednički predložak s nekim ranijim urbanima toga i susjednih područja. Tom je studijom pokrenuo i postavio nekoliko važnih tema koje, dakako, nije mogao u ovom prilogu obraditi. To su poredbeni raščlamba urbara iz vinodolskog područja, zbog uočenih podudarnosti, i potreba osvrta na pravnu djelatnost Katarine Zrinske. Rukopis urbara nalazi se u Arhivu JAZU u Lopašićevoj zbirci urbara. Opće odredbe urbara grupirane su u tri dijela: 1. novčane, prirodne i radne obaveze; 2. odredbe općeg »statutarnog« karaktera i 3. izmjene i dopune (200). Margetić zaključuje da je kmet u kontinentalnom dijelu, tj. Zagorju, bio znatno jače opterećen — radnom obavezom — zbog veličine aždijalnog dijela posjeda, dok je, pozivajući se na Ivana Ercega, zaključio da je u vinodolskom području teži bio trgovački monopol. Mjere spomenute u urbaru, kao i neke manje poznate riječi, pojašnjene su.

J. Jelenčić, Korespondencija Giovanni Kobler — Carlo de Franceschi (XXI, 181—196 i XXII, 37—57), u predgovoru prvom dijelu objelodanjene građe daje osnovne podatke o životu G. Koblera i njegovu dopisivanju s C. de Franceschijem, objavivši u prvom dijelu deset pisama datiranih između 4. XII 1872. i 28. II 1888. a u nastavku 17 pisama iz perioda 22. V 1874. do 26. X 1876. Devet od ovih potonjih već je ranije objelodanjeno, na što Jelenčić upozorava u bilješkama. Pisma se nalaze u Gradskoj knjižnici u Trstu u sklopu tzv. Archivio diplomatico.

I. Krota i I. Zurak, Zapisnici skupština radničkog saveza za Rijeku i njeno područje 1901. i 1902. godine (I dio) (XXII, 21—36), objavljuju šest zapisnika na talijanskom jeziku iz 1901. Nalaze se u HAR, unatoč tome što su ih često upotrebljavali razni autori, ne uvijek s odgovarajućom akribijom, što su u uvodnoj napomeni autori i istakli ispravljajući netočnosti Antuna Herljevića, Hinka Raspora i Mihaela Sobolevskog.

D. Klen, Talijanska vojna obavještajna služba u bivšoj Julijskoj Krajini 1919. godine (XXI, 125—180 i XXII, 59—118), donosi devet izvještaja Vrhovnog štaba Ureda za informacije pri Kr. Guberniju za Julijsku krajinu od 22. III do 29. VIII 1919. i pet izvještaja Centra za političke informacije u Puli od 27. IV do 28. VI 1919. Samo posljednji izvještaj nije sumarno obuhvaćen u Izvještajima za čitavu Julijsku krajinu, ali njihovo je objavljivanje opravdano zbog detalja važnih za područje Pule kojih u općim izvještajima nema. Predgovor vrelima je u osnovi njegovo predavanje iz studenog 1975. održano u Trstu (126, bilj. 1).

Lj. Petrović i M. Sobolevski, Prilog građi o radu Mjesnog međustrukovnog odbora URSSJ u Sušaku 1930—1938. godine (XXI, 75—124). U predgovoru dan je sažet prikaz razvoja sindikalnog pokreta na području Sušaka u međuratnom razdoblju. Objelodanjeni su zapisnici sjednica i korespondencija s drugim tijelima URSS, ukupno 22 dokumenta koji se nalaze u Arhivu Instituta za historiju radničkog pokreta Hrvatske, fond URSS-a.

M. Plovanić, Zapisnik na Rječini 11. aprila 1941 (XXI, 69—74). U predgovoru izvora koji je preveden i na hrvatski jezik Plovanić daje podatke o potpisnicima koji su s obje strane sudjelovali u predaji Talijanima neoštećenih mostova na Rječini i Sušaka. Pri tome ispravlja greške koje je sam počinio u članku u Dometima (8—9—10, 1976) prije upoznavanja ovog izvora. Smatram da je to primjer kako treba biti mnogo savjesniji u potrazi za nepoznatim izvorima, a ne olako iznositi pretpostavke koje i nisu točne. Kopija zapisnika nalazi se u Arhivu VII u Beogradu.

D. Vlahov, Izvještaj Jakova Blaževića, delegata ZAVNOH-a i CK KPH, iz Hrvatskog primorja i Istre u jesen 1943. godine (XXI, 41—68), objavljuje četiri izvještaja: prva dva izvještaja od 23. IX i 28. IX iz Arhiva Hrvatske u Zagrebu, te pismo Pavlu Gregoriću od 1. XI i izvještaj CK KPH od 1. XII koji se nalaze

u Arhivu IHRPH u Zagrebu. Vrela su snabdjevena brojnim korisnim bilješkama i neophodnim objašnjenjima.

P. Strčić, Izvještaj Milutina Baltića o Istri 1944. godine (XXI, 27--39), utvrdio je da je izvještaj koji objavljuje iz Arhiva IHRPH u Zagrebu sastavio Milutin Baltić te da je upućen PK SKOJ za Hrvatsku. Dotada se smatralo da je autor Izvještaja Milutin Ivanušić.

A. Giron, Dva zapisnika osnivačkih sastanaka Okružnog NOO-a za Rijeku sredinom 1944. godine (XXI, 7--26). U uvodu građa, koja se nalazi u Historijskom arhivu Pazina, fond Oblasnog NOO-a za Istru, na temelju literature naznačena su glavna neriješena pitanja vezana uz djelovanje narodne vlasti na području okruga Rijeke. Građa je popraćena brojnim bilješkama, vrijednima ako se odnose na lokalne prilike no dijelom nepotrebnima. Zar je doista potrebno citirati literaturu za otvaranje drugog fronta na Zapadu, objašnjavati tko je Bismark, što je Gestapo i slično?

A. Giron, Zapisnik konferencije pročelnika upravnih odjela kotarskih NOO-a u okrugu Hrvatsko primorje prosinca 1944. godine (XXII, 9--19). Zapisnik čini cjelinu s ranijim zapisnicima koje je objavio Petar Strčić u istom ovom časopisu XIX (5--440) i Posebna izdanja historijskih arhiva Rijeke i Pazina 5, Rijeka 1975, a nalazi se u HAR, fond KNOO-a Krk.

II. I. Grah, Nekoliko vijesti o pićanskoj buni 1653. godine u izvještajima pićanskih biskupa »ad limina« (XXI, 351--354), prema izvornim podacima, na žalost necjelovito sačuvanim u Archivio Segreto Vaticano, donosi podatke koje o buni u Pićnju 1653. daju biskupske relacije Franje Maksimilijana Vaccana (1649--1663) te drugih kasnijih biskupa. Autor zaključuje iz tih vijesti da više pažnje treba posvetiti arhivima Beča, Graza i Ljubljane gdje biskup Vaccano često boravi.

III. V. Kraljić, Popis arhivske građe arhiva biskupije u Senju i arhiva Stolnog kaptola u Senju (XXI, 331--350, i XXII, 165--201). U nastavcima Kraljić donosi regeste spisa biskupskog arhiva u Senju od 1467. do 16. XII 1789. i regeste do 1793.

M. Debeljuh, Rukopisi i ostala povijesna građa u Naučnoj biblioteci u Puli, V dio (XXI, 281--309), nastavlja s objavljivanjem regesta prepiske Pietra Kandlera s Lucianijem (64 regesta od 26. VII 1869. do 28. XII 1871). U uvodu ističe važnije probleme koji su našli svoje mjesto u dopisivanju. Iza regesta dodaje životopisnu bilješku o Pietru Kandleru.

IV. Na kraju oba ova broja Vjesnika HARiP je nova rubrika Vijesti — Saopćenja, u kojoj se nalaze kraće bilješke o osnivanju i djelovanju Društva arhivskih radnika Zajednice općina Rijeke, zatim Karlovca, godišnje skupštine prvog društva, dvaju savjetovanja (Arhivska građa o Istri, Rijeci i Hrvatskom primorju, otocima i Gorskom kotaru; Izvori za povijest Bujštine), SAS o izdavanju VHARiP te Posebnih izdanja i, kao i obično, popisi knjiga koje su nabavljene za arhive u Rijeci i Pazinu.

Mladen Svab

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

IZDAVAČ: Savez povijesnih društava Hrvatske

REDAKCIJSKI ODBOR

Ivan KAMPUŠ
Bernard STULLI
Jaroslav ŠIDAK

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Jaroslav ŠIDAK

KOREKTOR

Branko ERDELJAC

Adresa uredništva: Savez povijesnih društava Hrvatske,
Zagreb, Filozofski fakultet, Ul. Đure Salaja 3

Časopis izlazi jednom godišnje

Pretpiate i narudžbe šalžite na adresu: Savez povijesnih društava Hrvatske, Zagreb,
Krčka 1

Cijena ovog broja iznosi 500 din.

Izdavanje časopisa sufinancira Samoupravna interesna zajednica za znanstveni rad
SRH — VII.

Tisak Štamparskog zavoda »Ognjen Prica« u Zagrebu — rujan, 1982.